

Processos Col.lectius i moviments socials

PAC1

GRUP: LA & E

Laura Frau

Lara Sancena

Ester Huguet Lopez

Elisabet Soler Guerrero

**Universitat Oberta
de Catalunya**

www.uoc.edu

1. El text reflexa una anàlisi des d'un dels tipus d'enfocament teòrics vistos en el mòdul 1 (apartat 2). Identifica de quin enfocament teòric es tracta i senyala quins elements de l'estudi sobre els disturbis de St. Pauls descriuen les característiques principals d'aquest model d'explicació de la conducta de masses.

El text *“El estudio de campo”* reflexa un anàlisi des de l'enfocament teòric de la **teoria de la identitat social** a partir de la qual es desenvolupa posteriorment la **teoria de l'autocategorització**. Principalment, aquesta primera teoria postula que les persones tendeixen a maximitzar la seva autoestima mitjançant la identificació amb tots aquells grups socials específics als quals pertanyen i intentant a més que siguin valorats de forma positiva, en comparació amb els altres grups : *“era todo St. Pauls, ... todo St. Pauls”, “nos sentimos grandes, confiados en la victoria” (VN, de edad desconocida)”*.

Dins d'aquesta teoria té un paper imprescindible el concepte de la categorització, entès aquest com un procés de simplificació i ordre de la realitat social. És la tendència a dividir el món social en dues categories separades: el nostre endogrup («nosaltres») que es veu reflectit a la notícia en el següent paràgraf: *“sonreías a todo el mundo porque todos eran de St. Pauls” (VB17). Los participantes se consideraban a sí mismos, sus acciones y los hechos en conjunto en función de su pertenencia a la comunidad de St. Pauls.”* i diversos exogrups («ells»): *“La conducta se limitaba a eliminar la presencia extraña e ilegítima de la policía.”* I és a través d'aquests procés com els individus construeixen la seva identitat social, fent més senzilla la seva percepció de la realitat social.

La teoria de la identitat social, com ja hem comentat, es desenvolupa amb la teoria de l'autocategorització de Turner en els anys vuitanta. Aquesta, intenta desenvolupar una psicologia de l'acció de masses sobre la base de la teoria de la categorització del jo. Les aportacions més innovadores d'aquesta teoria són, primer el procés de despersonalització, que emergeix quan es categoritza la persona a si mateixa com a membre del seu grup. Quan això passa, es deixa de percebre com algú únic i diferent de la resta i es considera igual que el conjunt de persones del seu grup, semblant a elles, aquest fet, pot ser identificat clarament al text: *“Los participantes hablan de sí mismos no como individuos, sino como parte de un grupo social”*.

I segon, té a veure amb la distinció de tres nivells de categorització del jo (interpersonal, intergrup i interespecie) el funcionament de la qual és antagònic, és a dir, quan un dels nivells està operatiu, els altres dos queden inhibits.

Respecte a la formació de la identitat, una característica general dels grups es que segons un individu es percebi a sí mateix com a membre d'un grup, la seva conducta proporciona la informació necessària per la definició de les normes del grup al que pertany. Però, respecte a les masses, sovint no hi han normes preestablertes pertinents específiques de la situació i tampoc no existeixen medis per a poder deliberar, així sovint la inducció serà l'únic medi per a determinar la conducta normativa, per tant, a n' aquesta text veiem com les normes de les masses tenen certa tendència a ser espontànies: *“Así, el apedreamiento de la policía fue descrito de este modo: “el infierno se desató tras el lanzamiento del primer ladrillo” (VB30), o “se lanzaron unos pocos ladrillos y la gente corrió a la calle y todos empezaron a hacer lo mismo” (VB17).”* També quan un individu es considerat representatiu d'un grup, les seves accions mostren, potser, d'una manera desproporcionada el que es considera conducta adequada. Però en les masses no hi ha una estructura de grup, la figura de “líder” no existeix, de fet podria ser *“miembro paradigmático”* qualsevol que pugui ser identificat, sense dubtes, com a membre del grup: *“alguien gritó de repente ‘el banco’ y, una vez allí, se lanzaron contra él piedras grandes y ladrillos... fue una reacción por completo espontánea” (VB35).”*

Els membres de la massa en la seva actuació ho fan en funció d'una mateixa identitat social, es a dir, tots els que participen han de compartir la mateixa identitat no individualment, si no socialment, i això és el que passa als altercats de St.Pauls: *“Diversas personas que respondieron, pusieron en relación el estar en St. Pauls con el padecimiento de opresión racial –como observaba una residente respecto a la masa, “desde el punto de vista político, todos ellos eran negros” (MB28). Esto no significa que “la comunidad de St. Pauls” o los*

participantes fueran todos negros, sino que su identidad se definía en función de la experiencia de los negros.”

Respecte al contingut de la conducta dels membres d'una massa, podem dir que el fet que relata el text, s'adaptaria a la teoria de Reicher, segons aquest autor, la conducta no sols pot ser tant violenta o destructiva com creativa, si no que dependrà de la seva identitat social, “cada uno de los acontecimientos que precipitaron la violencia –detención de Wilkes, confiscación de los artículos almacenados, intento de despejar la calle– constituía un hecho significativo desde el punto de vista de la identidad del grupo.”(Turner, 1990). En els disturbis de St.Pauls veiem un important canvi de conducta en les diferents fases dels fets. Com per exemple, als bombers se lis dóna primer la benvinguda i ajuda : “*Cuando los bomberos llegaron para apagar un coche de policía incendiado, la gente ayudó a desenrollar las mangueras.*”, però posteriorment la conducta es torna violenta: “*Cuando trataron de apagar el incendio del Lloyds, los bomberos fueron apedreados*”.

En conclusió, Turner (1990) ens diu que la teoria de la categorització social ens pot explicar la conducta de masses i com aquesta conducta pot arribar a ser “una reacció complexa i significativa a circumstàncies sense precedents sense una direcció manifesta”.

2. En quin sentit poden ser importants les diferències entre explicar disturbis com els de St. Pauls des d'un enfocament teòric o altre?. Argumenteu la resposta tot desenvolupant una breu descripció de com serien interpretats els disturbis des dels altres enfocaments teòrics i reflexionant sobre les conseqüències teòriques i/o polítiques d'enfocar la conducta col·lectiva des d'una teoria o altra.

És l'efecte de la ideologia el que marca la diferència entre un estudi de la conducta fet des de un enfocament teòric o un altre. Segons des de el punt de vista que es miri el comportament de la massa es pot contextualitzar, veure'l com quelcom irracional i violent, o considerar que durant els episodis de violència s'accentuen les característiques individuals i no les apreses, i aquest es un dels problemes als que ens hem d'enfrontar si volem estudiar la conducta col·lectiva.

Un altre limitació ideològica del estudi del comportament de les masses, podria ser el que no es consideres el seu caràcter d'interacció intergrupal, en especial entre la massa i la policia. Podem dir, que, si la patologia de la conducta només recau sobre la massa s'elimina el seu significat d'acció, a més, de tota responsabilitat social i justifica la repressió com a únic medi per a tractar amb les masses.

Des de el punt de vista de les **Teories del contagi**, es faria referència a les grans masses intolerants, irresponsables, extremades. Així, segons aquesta teoria, en els disturbis de St.Pauls les multituds es van anar congregant al carrer a poc a poc mogudes per els “processos d'influència personal”, és a dir, uns van conèixer les accions dels altres, es varen agrupar, i copiaren les mateixes consignes. Han estat contagiats per les actituds i els sentiments dels altres. Seguint l'exemple de M.Blurner, l'efecte del contagi s'hauria materialitzat en una “reacció circular”, en que el fet que una de les persones allí presents contagiada per les actituds d'una altra, es reforçaria l'actitud d'aquestes primera vers al motiu del comportament de la massa.

Les **Teories de la convergència** explicarien els disturbis de St.Pauls de manera que desenvoluparien una altra de les característiques clàssiques de la massa. Partint d'aquesta teoria, tots els individus que hi participaren tenien característiques psicològiques semblants i aquest és el motiu de que hi participin, la seva naturalesa els fa participar d'aquest tipus d'actes, d'aquesta manera, la massa mostraria una conducta homogènia perquè tots i cada un dels integrants de la manifestació serien individus que mostren aquesta mateixa actitud i comportament.

Així, la **Teoria de la norma emergent** , al contrari que les anteriors, parteix de la idea que els individus presents en una massa no són individus proclius a mostrar la mateixa conducta. Tanmateix, el comportament de cada un d'ells dependria de la percepció que aquest individu té de les regles de la seva societat, i de la seva manera de seguir-les davant una manifestació o una concentració, en aquest cas uns grans disturbis. En el cas dels disturbis de ST.Pauls, la norma dictava que els manifestants havien de sortir al carrer i cridar per solucionar una situació que percebien com a incorrecta.

Y per últim **la Teoria del valor afegit** ens diria que la conductivitat estructural va venir donada per el descontent del col·lectiu abans dels disturbis. Aquesta tensió estructural causada per el descontent existent entre els diversos actors socials, provoca desinformació així com informacions contraposades, i el resultat és la frustració de la població que surt al carrer en demanda de més i millor informació.

Però el factor desencadenant perquè es donessin les mobilitzacions va ser el fet que en un moment donat la gent es revoltés i sortís al carrer. El control social va reforçar encara més aquestes posicions i accions, és a dir els disturbis, i van ser capaços de parar l'acció col·lectiva.

Si l'acció de la massa es descontextualitza del seu context ideològic i estructural (Reicher, 1996) les conseqüències a nivell explicatiu poden ser la reificació, es a dir, al no interpretar les seves conductes en relació al seu context, les conductes de les masses semblen inherents a ella. També té com a conseqüència la irracionalització que fa que les conductes semblin no tenir sentit, i la negativització que faria que les masses fossin tractades com a irracionals. A nivell polític, si es considera que la violència es inherent a la massa, no es pot donar la culpa a altres factors, com podrien ser les injustícies o la policia, per tant hi ha una denegació de la culpabilitat. També, degut a que la massa es irracional, aquesta no té res a dir que sigui significatiu i la seva repressió seria legítima ja que com que són estúpides i destructives millor reprimir-les.

1. Expliqueu, tenint present la definició de Della Porta i Diani i els criteris de diferenciació, quins d'aquests fenòmens poden ser considerats un moviment social i quins no. Argumenteu la vostra resposta.

Del llistat ofert en la Pac considerarem com moviments socials el feminisme i l'ecologisme, ja que el moviment representa una manifestació de la dimensió social de la globalització i un exemple paradigmàtic de com els moviments socials responen als desafiaments generats pels processos de globalització, que no es veuen representats per les altres opcions de la llista. L'estructura organitzativa, la identitat i les formes d'acció d'aquests moviment han permès mobilitzar una base molt heterogènia des del punt de vista social, generacional, ideològic i geogràfic.

Si tenim present les definicions de Della Porta i Diani, que ens explica que els moviments socials poden ser considerats com termes de xarxes d'organitzacions que mantenen estratègies cooperants o d'enfrontament amb altres grups, amb característiques i condicionaments de grups clandestins antisistema, (que donen especial rellevància als factors de la socialització política i el reclutament), el treball de xarxes, es presenten com el producte dels processos de conflicte entre aquests i on les eleccions racionals que maximitzen la consecució de variables o objectius estratègics i instrumentals per als seus participants. Per això, podem dir que els moviments socials són **El Feminisme i l'Ecologisme**.

Segons Diani doncs, els moviments socials serien, per tant, una part més identificable de la vida social, tenint en compte aquestes particularitats, els fenòmens col·lectius representats per S.O.S racisme, Amnistia internacional, la plataforma per els retorn dels "papers de Salamanca", "Sem Terra" de Brasil, Associació de defensa dels animals, Greenpeace, poden ser elements que conformen un moviment social, o part representant d'un moviment social, com ho és Greenpeace, que representa a l'ecologisme que sí és un moviment social, però mai un moviment social en si. En el que fa referència a les Revoltes de l'extraradi de París, podem considerar que són la manifestació d'un conflicte social però no un moviment social, i si pensem en Esquerra Republicana de Catalunya, que és un partit polític, podem dir que no són un moviment social, però aquests(els moviments socials) si es poden considerar fruit d'una expansió d'oportunitats polítiques que causen la mobilització de grups insurgents. En canvi, el feminisme com moviment social ha estat principalment vist com un moviment de les societats occidentals en el segle XX. No es troba associat a cap grup, pràctica o esdeveniment històric en particular. Es crea a partir de la consciència sobre les desigualtats causades pels gèneres i de la recerca de la justícia social. Existeixen diverses formes del feminisme, com teoria, com pràctica, com consciència, com moviment social internacional, nacional i local. D'altra banda, el moviment ecologista és un variat moviment polític, social i global, que defensa la protecció medi ambient

per a satisfer una necessitat humana, incloent necessitats espirituals i socials. En aquests termes, els ecologistes fan una crítica social més o menys implícita, proposant la necessitat de reformes legals i conscienciació social tant en governs, com en empreses i col·lectius socials. El moviment ecologista està unit amb un compromís per a mantenir la salut del ser humà en equilibri amb els ecosistemes naturals, es considera la humanitat com una part de la naturalesa i no alguna cosa separat d'ella.

2. Escolliu un dels moviments socials i elaboreu una breu explicació sobre el sentit i/o activitats d'aquest moviment a partir de la teoria de la influència minoritària.

Encara que avui dia podem dir que el feminisme és un moviment amb un nombre considerable de persones que el formen, aquest moviment és va originar des de una influència minoritària. El moviment feminista sorgir en EEUU quan el rol col·laborador de la dona en activitats de caire humanitari prengué força donant la possibilitat de comparar-lo amb els dels esclaus. Així, amb l'alfabetització de la dona es crea un nombre de fèmies de classe mitjana que inicien aquest moviment, que més tard fou expandit per tota Europa i finalment fins l'Espanya post-franquista.

El moviment feminista, tal com diuen els creadors de la teoria de l'influència minoritària, Moscovici (1979) i Mugny (1981), ha estat suficientment poderós com per influenciar a la major part de la societat amb les seves ideologies, el que ha donat lloc a molts de canvis socials, on el rol de la dona ha passat de ser una esclava sense possibilitat de tenir veu, ni prendre decisions que no tinguessin que veure amb netejar la llar, a ser tractada amb una condició igualitària enfront a la figura masculina.

Aquest moviment, ens reflexa clarament les característiques dels grups minoritaris, ja que, en el seu naixement anava en contra de les normes socials que dominaven en aquella època (*posició normativament minoritària*), desenvolupant una dura crítica cap a la societat patriarcal que hi havia, fet, pel que també rompia amb l'organització i l'estructura sociohistòrica (*posició heterodoxa*), contradient així, segles i segles de dominació i tractes discriminatoris dels homes cap a les dones. Aquests fets, li conferien a n'aquest moviment una nova característica, la de ser *nòmic*, ja que com a grup minoritari, les seves accions i objectius van prenent cada vegada més força i desenvolupant més activitats de difusió del moviment que son extenses a nivell mundial, on ofereixen una nova possibilitat del rol de la dona, com a *norma alternativa*, dins la societat, adoptant així una posició en contra del sistema.

El fet de que la dona reclamés una sèrie de drets que fins el moment li havien estat denegats, provocar un conflicte, no sols amb els homes, sinó també amb les dones de l'època que mantenien una ideologia més conservadora, obligant així a que la majoria s'enfrontés a la minoria feminista, però poc a poc, el moviment va agafar tal força que aconseguir canviar el pes de la balança, es a dir, entrar en procés de *resolució del conflicte*, fent que el grup minoritari anés creixent, gràcies al moviment de la gent, fins aconseguir ser la majoria (*teoria de la influència minoritària*). El fet de mantenir una consistència amb el que demandaven al llarg del temps, de forma continua, amb l'extensió discontinua i geogràfica del moviment, i la flexibilitat a l'hora de negociar progressivament les millores del rol de la dona, conferiren a n'aquest moviment un estil de comportament i un estil de negociació típic del que promulga la teoria de la influència minoritària.

El moviment feminista influenciar directe e indirectament, diferents sectors socials, que van modificar el comportament, actituds, creences i opinions envers al paper de la dona. El resultat? grans canvis a nivell social que permeten una transformació pel que fa a una posició de igualtat amb l'home, el que ens ha obert moltes portes i possibilitats al gènere femení dins el mon social, però com tots els moviments minoritaris, els canvis continuats i progressius en el temps encara segueixen el seu desenvolupament, quedant molt llocs al mon on es conserva la ideologia patriarcal, i sense anar tan lluny, inclòs a la nostre societat encara trobem a moltes dones, com poden ser algunes àvies, que recolzen el pensament conservador d'abans.